

Sammanfattning

Sedan Handikappombudsmannen; HO, väckt talan och yrkat skadestånd för brott mot lagen (1999:132) om förbud mot diskriminering i arbetslivet av personer med funktionshinder bestrids yrkandet av arbetsgivarsidan som därvid i första hand gör gällande att HO:s talan är preskriberad. Arbetsdomstolen prövar i mellandom frågan om HO förlorat rätten till talan på grund av preskription.

ARBETSDOMSTOLENMELLANDOM
2003-03-12
StockholmDom nr 22/03
Mål nr A 61/02**KÄRANDE**

Handikappombudsmannen, HO, Box 49132, 100 29 STOCKHOLM
Ombud: advokaten Birgitta Lind, Advokat Birgitta Lind AB,
Fleminggatan 21, 112 26 STOCKHOLM

SVARANDE

1. ALMEGA Tjänsteföretagens Arbetsgivarförbund, Box 16105,
103 22 STOCKHOLM
2. Human Assistans Intressenter Stockholm AB, 556610-8006,
Odengatan 42, 113 51 STOCKHOLM
Ombud för 1 och 2: jur. kand. Mikael Jonasson, ALMEGA AB, Box 186,
201 21 MALMÖ

SAKEN

Fråga om diskriminering enligt lagen om förbud mot diskriminering i arbetslivet av personer med funktionshinder; nu fråga om preskription

Human Assistans Intressenter Stockholm AB (bolaget) är genom medlemskap i Tjänsteföretagens Arbetsgivarförbund bundet av ett antal kollektivavtal med bl.a. Vårdförbundet. S.H., som Handikappombudsmannen (HO) för talan för, är medlem i Vårdförbundet.

I en ansökan om stämning som kom in till Arbetsdomstolen den 15 april 2002 yrkade HO att bolaget skulle förpliktas att till S.H. utge allmänt skadestånd med 100 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för delgivning av stämning till dess betalning sker. Som grund för talan anfördes att bolaget brutit mot 3 § jämförd med 5 § punkt 1 i lagen (1999:132) om förbud mot diskriminering i arbetslivet av personer med funktionshinder genom att förbigå S.H. vid tillsättning sommaren 2000 av en anställning som sjuksköterska och därigenom ådragit sig skyldighet att utge skadestånd till S.H. enligt 12 § samma lag.

Arbetsgivarparterna har bestritt yrkandet och därvid i första hand gjort gällande att kärandens talan är preskriberad, vilket HO bestritt.

Arbetsdomstolen har beslutat att genom mellandom pröva arbetsgivarsidans preskriptionsinvändning och med stöd av 4 kap. 10 § tredje stycket lagen om rättegången i arbetstvister beslutat att göra det utan huvudförhandling.

Till utveckling av talan i preskriptionsfrågan har parterna anført i huvudsak följande.

Arbetsgivarparterna

Bolaget startade sin verksamhet i Malmö den 1 augusti 2000. Någon dag senare hörde S.H. av sig och lämnade en intresseanmälan om anställning som ambulerande sjuksköterska i bolaget. Den 9 augusti 2000 genomfördes en intervju med S.H., som meddelade att han led av funktionshinder i form av DAMP och tvångssyndrom. Han informerades om att referenser skulle inhämtas. Efter att ha tagit del av referenspersonernas synpunkter meddelade bolaget någon vecka efter intervjun att det inte just då var aktuellt med någon anställning. Den 30 augusti 2000 skickade S.H. ett fax till bolaget i vilket han kommenterade den uteblivna anställningen. Detta var det sista bolaget hörde av S.H. innan HO hörde av sig i början av år 2002, nästan ett och ett halvt år efter det att beslutet att inte anställa honom togs.

Arbetsgivarparterna gör i första hand gällande att kändens talan är preskriberad.

I propositionen (1997/98:179) med förslag till lag om förbud mot diskriminering i arbetslivet av personer med funktionshinder sägs det i författningskommentaren till preskriptionsbestämmelserna i 29 § bl.a. följande.

Bestämmelsen innebär i huvudsak att arbetstagarorganisationen skall påkalla förhandling inom fyra månader efter det att den fått kännedom om missgynnandet. Talan skall därefter väckas inom tre månader efter det att förhandlingen avslutats. Om organisationen försuttit någon av tidsfristerna får den enskilde väcka talan inom två månader från det att fristen löpt ut. Om arbetstagaren eller arbetsökanden inte företräds av organisationen skall han eller hon väcka talan inom fyra månader efter det att han eller hon fått kännedom om den diskriminerande handlingen. Den yttersta gränsen för när en skadeståndstalan får väckas är således åtta månader från den missgynnande handlingen samt ytterligare två månader för en enskild i fall där den fackliga organisationen försuttit tiden.

Det är värt att notera att propositionen behandlats av Lagrådet utan att någon erinran har gjorts angående den aktuella texten.

Den eventuellt missgynnande handlingen, det uteblivna anställningsbeslutet, måste anses ha skett någon gång efter den 9 augusti 2000 då intervjun hölls. Någon vecka senare har bolaget beslutat att inte anställa S.H.. Han har i samband med beslutet, dock senast den 25 augusti 2000, erhållit kännedom om att det inte var aktuellt med en anställning just då. I enlighet med vad som sägs i propositionen har alltså preskription inträtt senast den 25 juni 2001. Först i mitten av oktober samma år vände sig S.H. till HO. Den 15 april 2002 väcktes talan vid Arbetsdomstolen.

Resonemanget ovan harmonierar med det regelverk som vid tiden för den påstådda diskrimineringen gällde för jämställdhetslagstiftningen. Enligt då gällande regelverk hade Jämställdhetsombudsmannen maximalt tio månader på sig att väcka talan i en tvist som avsåg ett anställningsbeslut.

Om inte S.H. varit medlem i Vårdförbundet eller i någon annan facklig organisation skulle, med tillämpning av medbestämmandelagens regelverk, preskription ha inträtt redan fyra månader efter det att han fick del av bolagets beslut att inte anställa honom, dvs. senast den 25 december 2000. Det kan knappast ha varit lagstiftarens syfte att preskriptionstiden på ett så markant sätt, i detta fall nästan 16 månader, skall vara beroende av om man är medlem i en facklig organisation eller inte.

Som en följd av det anförda skall HO:s talan avslås.

HO

Det är korrekt att rekryteringsförfarandet ägde rum under sommaren 2000. Talan är dock inte preskriberad. Vårdförbundet informerades av HO om S.H:s anmälan den 16 oktober 2001, vilket alltså utgör tidpunkt för kännedom för Vårdförbundet. Förbundet hade därefter fyra månader för att påkalla förhandling rörande brott mot lagen, således senast den 16 februari 2002. Vårdförbundet har inte påkallat förhandling inom denna tid. Den enskilde och HO har därefter haft ytterligare två månader för att väcka talan, alltså senast den 16 april 2002. Talan väcktes av HO den 15 april 2002. Med tillämpning av 29 § lagen om förbud mot diskriminering i arbetslivet av personer med funktionshinder jämförd med 64-66 och 68 §§ medbestämmandelagen är ärendet således inte preskriberat. Vad som anges i den nämnda propositionen rörande preskription för den enskilde och för HO är inte korrekt och har inte stöd i de nämnda lagarna.

Tidigare fanns i diskrimineringslagstiftningen vissa särskilda preskriptionsregler för s.k. tillsättningsmål. I jämställdhetslagen (1991:433) som trädde i kraft den 1 januari 1992, angavs i 54 § andra stycket, att skadeståndstalan i tillsättningsmål inte kunde väckas senare än åtta månader räknat från diskrimineringen. Om en organisation försuttit denna tid kunde den enskilde och ombudsmannen väcka talan inom två månader från det att tiden på åtta månader löpt ut. Genom ändringar i jämställdhetslagen som trädde ikraft den 1 januari 2001 utmönstrades andra stycket i 54 §. Därmed kom första stycket med hänvisning endast till 64-66 och 68 §§ medbestämmandelagen att gälla även i tillsättningsmål. Lagen (1994:134) mot etnisk diskriminering innehöll i 25 § andra stycket en motsvarande yttersta tidsfrist på samma sätt som jämställdhetslagen i den tidigare lydelsen. Den nu gällande lagen (1999:130) om åtgärder mot etnisk diskriminering i arbetslivet innehåller inte någon särskild yttersta tidsgräns för väckande av talan i tillsättningsmål.

Samtliga nu gällande diskrimineringslagar saknar den tidigare gällande särskilda preskriptionsbestämmelsen vid tillsättningsmål. Detta innebär att 64-66 och 68 §§ medbestämmandelagen gäller, med den skillnaden att tidsfristen i 66 § medbestämmandelagen skall vara två månader. Ombudsmännens talan ska därvid behandlas som om talan förts av arbetstagaren eller den arbetssökande själv, vilket innebär att den extra tidsfristen om två månader vid tillämpningen av 66 § medbestämmandelagen gäller för ombudsmännen.

I propositionen (1997/98:179) berörs preskriptionsreglernas utformning på två ställen. I den allmänna motiveringen berörs inte frågan på annat sätt än att beträffande annan talan än sådan som rör uppsägning eller avskedande skall gälla två månader i stället för en månad i 66 § medbestämmandelagen; alltså en tillämpning av 66 § första stycket medbestämmandelagen. I specialmotiveringen till 29 § anges att den motsvarar 54 § första stycket jämställdhetslagen och 25 § första stycket i 1994 års lag mot etnisk diskriminering. Det finns alltså inte någon hänvisning till bestämmelsernas andra stycke som behandlar den speciella tidsfristen som vid denna tidpunkt gällde för tillsättningsmål.

Det av arbetsgivarsidan åberopade andra stycket i specialmotiveringen innehåller två felaktigheter.

Hänvisningen till den situationen att preskriptionsfristen är fyra månader för väckande av talan för den arbetstagar- eller arbetssökande som inte företräds av sin organisation är felaktig. Måhända har propositionsförfattaren felaktigt varit i den föreställningen att 66 § andra stycket medbestämmandelagen gäller även i den situationen då en person kan företrädas av sin arbetstagarorganisation.

Den andra felaktigheten gäller påståendet om den yttersta gränsen för väckande av talan; nämligen åtta månader från missgynnandet samt ytterligare två månader för den enskild då den fackliga organisationen försuttit tiden. Detta förefaller vara en beskrivning av den tidigare bestämmelsen i jämställdhetslagen och i den tidigare lagen om förbud mot etnisk diskriminering, som har utmönstrats ur all diskrimineringslagstiftning.

Förarbetsuttalanden kan aldrig ha företräde framför lagtext. Att Lagrådet kan ha förbisett att lagtexten inte reglerade frågan om en yttersta preskriptionsfrist saknar betydelse.

Enligt HO är det bestämmelserna i 64-66 och 68 §§ medbestämmandelagen som skall tillämpas med den skillnaden att tidsfristen i 66 § skall vara två månader. Med en sådan tillämpning är talan inte preskriberad.

Den skillnad rörande preskriptionsfrister som föreligger mellan en person som är organiserad och en person som är oorganiserad gäller generellt inom arbetsrätten. Vid tillämpning av medbestämmandelagens preskriptionsbestämmelser innebär detta bl.a. att medlemmen i organisationen kan ha haft kännedom om omständigheten under lång tid utan att ha vänt sig till sin organisation. Avgörande är när organisationen fick kännedom om omständigheten och om detta skett inom tvåårsperioden. Även det förhållandet att parterna på arbetsmarknaden genomför tvisteförhandlingar innebär att tidsfristen för väckande av talan kan förskjutas under avsevärd tid, eftersom tidsfristen räknas med utgångspunkt från den tidpunkt då en förhandling anses som avslutad.

DOMSKÅL

I 28 § lagen om förbud mot diskriminering i arbetslivet av personer med funktionshinder anges för det fall att någon för talan med anledning av uppsägning eller avskedande att bl.a. reglerna om preskription i anställningskyddslagen skall tillämpas. I 29 § föreskrivs att i fråga om någon annan talan än som avses i 28 § skall 64-66 och 68 §§ medbestämmandelagen tillämpas med den skillnaden att den tidsfrist som anges i 66 § första stycket första meningen skall vara två månader.

Det är alltså de nämnda bestämmelserna i medbestämmandelagen som skall tillämpas, dock med beaktande av den särskild föreskriften om en längre tidsfrist. Medbestämmandelagens bestämmelser måste tolkas på sedvanligt sätt och innebörden i dem kan rimligen inte påverkas av det av arbetsgivar-sidan åberopade uttalandet i motiven till 1999 års lag.

I 66 § andra stycket medbestämmandelagen finns en särskild bestämmelse om frist för talans väckande i tvist vari arbetstagaren inte kan företrädas av organisation. I den bestämmelsen ges regler för det fall att någon förhandlingskyldighet över huvud taget inte föreligger, därför att arbetstagaren är oorganiserad (prop. 1975/76:105 Bilaga 1 s.432) eller att parten visserligen är medlem i en organisation men medlemskapet inte grundar någon rätt för organisationen att företräda parten i tvisten (a. prop. s. 518).

I detta mål är det ostridigt att S.H. är medlem i Vårdförbundet. Förbundet hade kunnat påkalla förhandling i saken, även om förbundet sedan inte gjort det. Bestämmelsen i 66 § andra stycket medbestämmandelagen är alltså inte tillämplig.

Enligt 64 § medbestämmandelagen skall den som har förhandlingsrätt enligt 10 § och som vill yrka skadestånd eller annan fullgörelse påkalla förhandling inom fyra månader efter det att han fått kännedom om den omständighet som yrkandet hänför sig till och senast inom två år från det att omständigheten har inträffat.

I detta mål är ostridigt att den omständighet som yrkandet hänför sig till inträffade i augusti 2000 och att Vårdförbundet fick kännedom om omständigheten den 16 oktober 2001. Förbundet hade därefter fyra månader för att påkalla förhandling i saken, alltså senast den 16 februari 2002. Förbundet påkallade emellertid inte någon förhandling.

Enligt 66 § första stycket medbestämmandelagen gäller för det fall att organisation inte iakttagit föreskriven tid för förhandling eller väckande av talan att den som är eller varit medlem i organisationen och som berörs av tvisten får väcka talan inom en månad efter det att tvisten löpt ut. Som nämnts gäller dock att denna tidsfrist enligt 29 § lagen om förbud mot diskriminering i arbetslivet av personer med funktionshinder skall vara två månader. I 31 § samma lag föreskrivs att talan som förs av HO behandlas som om talan förts av arbetstagaren eller den arbetssökande själv.

Förbundet kunde som nämnts ha påkallat förhandling senast den 16 februari 2002. När detta inte gjordes hade HO två månader för att väcka talan, dvs. senast den 16 april 2002. Ansökan om stämning kom in till Arbetsdomstolen den 15 april 2002.

Slutsatsen av det anförda är att HO inte har förlorat rätten till talan på grund av preskription.

DOMSLUT

Arbetsdomstolen förklarar att Handikappombudsmannen inte förlorat rätten till talan på grund av preskription.

Ledamöter: Hans Tocklin, Gudmund Toijer, Karin Isacson, Peter Ander, Ola Bengtson, Staffan Holmertz och Henry Sjöström. Enhälligt.

Sekreterare: Tommy Larsson